

บทคัดย่อ

บทหลังเคราะห์เรื่อง “เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาในมิติประวัติศาสตร์” ได้เรียบเรียงมาจากวิทยานิพนธ์จำนวน ๕ เล่ม (ในชุดโครงการวิจัยเครือข่ายปริญญาโทไทยศึกษา : เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านลุ่มทะเลสาบสงขลาในมิติประวัติศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖)

ในบทหลังเคราะห์นี้ มีประเด็นต่าง ๆ ของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านในมิติประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกับที่รับรู้กันมาแล้วในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ ซึ่งควรจะได้รับ ความสนใจ และทบทวนกันเป็นพิเศษต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ลักษณะการผลิตที่เป็นเสมือนแบบพอเพียงและจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์ที่เห็นนั้น ไม่ใช่เป็นอุดมการณ์ของชุมชนตามที่เคยเข้าใจ หากเกิดจากการมีข้อจำกัดในพลังการผลิต และเทคโนโลยีทางการผลิตเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับ “การแลกเปลี่ยนให้ปัน” ที่มีเงื่อนไขของ “บริบท” อันซับซ้อนอยู่เบื้องหลัง ฉะนั้น “การมีน้ำใจ” จึงเป็นวาทกรรมมากกว่าสิ่งที่อยู่ในสำนึกอย่างแท้จริง

๒. ชุมชนถูกกระตุ้นให้ปรับตัวในด้านการผลิตไปสู่ระบบตลาดตลอดเวลา ซึ่งไม่ขัดแย้งกับความไม่ฝืนของชาวบ้านที่ต้องการมีชีวิตทางด้านวัตถุที่ดีกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงตอบสนองนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของรัฐตลอดมา นับแต่การปฏิรูปการปกครองมาแล้ว หากพัฒนาการดังกล่าวได้เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ มีระยะ “การเปลี่ยนผ่าน” ที่สับสนไม่น้อยกว่า ๔ ทศวรรษก่อน “การเปลี่ยนแปลง” อย่างแท้จริงภายหลังทศวรรษ ๒๕๐๐

๓. รัฐได้เข้ามามีอิทธิพลและครอบงำเหนือชุมชนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องยาวนานมา ก่อนสมัยรัชกาลที่ ๕ และได้เพิ่มการควบคุมเข้มข้นมากขึ้นตามลำดับ ชุมชนหมู่บ้านในลุ่มทะเลสาบสงขลาจึงไม่เป็นอิสระจากรัฐ และไม่มีร่องรอยอุดมการณ์ของชาวบ้านในเรื่องดังกล่าวนี้ที่มีน้ำหนักเพียงพอ การต่อต้านหลบหนีจากอำนาจรัฐกลับเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า พวกเขาแบกรับภาระต่อรัฐไม่ไหวมากกว่าการมีสำนึกในเรื่องอนาธิปไตย (Anarchism)

๔. เศรษฐกิจหมู่บ้านในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา มีเส้นทางเป็นของตัวเองที่ตรวจสอบได้อย่างเป็นองค์รวมกับบริบทด้านอื่นๆ จึงควรมีการศึกษาทบทวนอย่างเข้มข้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่แม่นยำน่าเชื่อถือ ไม่ด่วนสรุปเร็วเกินไป และในการวางนโยบายการพัฒนาเกี่ยวกับเศรษฐกิจหมู่บ้านต่อไปก็ควรวางอยู่บนพื้นฐานของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลักษณะเฉพาะดังกล่าวนั้น ไม่ใช่กำหนดหรือวางกรอบให้ชุมชนเดินไปตามทางแนวคิดทฤษฎี ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจนำไปสู่ความอ่อนแอมากกว่าความเข้มแข็งตามที่มุ่งหวัง

Abstract

This is an abstract of a synthesis entitled "The economy of village communities along Songkla Lake Basin in historical perspectives" which is drawn from 5 theses (in the Master Program research series on Thai studies, Thailand Research Fund, 2003).

In this synthesis, there are many points of the economy of village communities in historical perspectives which deserve specific attentions and reflections as follows:

1. The apparently sufficient production mode and conservative consciousness were not the ideologies of village communities as understood. On the contrary, they came primarily from the limitation of the production mode and the production technology. So did 'the exchanges and sharings' which were conditioned by the underlining complexity of the 'context'. Therefore, '*kan mee namjai*' was more a discourse than a true consciousness.
2. Village communities were constantly activated to accommodate their production to the market which was not in conflict with the desires of the villagers who wanted to have better material lives. Thus they were responsive to the economic policy of the state since the government reform. Nonetheless, the development was a slow process with a confused 'transition' for no less than 4 decades before real 'changes' came around the 1960's (B.E.2500's).
3. The State had influenced and dominated village communities for a long time prior to the reign of King Rama V, and had increased its stronghold continuously. Village communities along Songkla Lake Basin therefore have never been independent from the State, and no evidences of villagers' relevant ideologies are sufficient. On the other hand, the protests and avoidance against State's power reflected the fact that they could no longer tolerate the exploitation of the State rather than there existed a consciousness of anarchism.
4. The economy of the village communities along Songkla Lake Basin had its own direction which could be examined in totality along with other contexts. It is suggested that an intensive review and revision is needed before a reliable and accurate study can be reached without presumptions. Besides, further development policies concerning village economy should be planned on the basis of the historical background with its above specificity, not determined nor set for the communities to follow theories that are not compatible with the cultural capital of each locality. Otherwise, that would lead to its weakness rather than its strength.